

בעזהש"ת

קונטרס

נועם התורה

פרשת ויחי

מאמרי ימי השובבים (א)

~~~

דא"ח

לרגל יומא דהילולא קדישא דמרן רביה"ק הרמ"ם זיע"א מלעלוב

לפתוח ולהלהיב הלבבות

לאהבה וליראה את ה'

מתוך שיחותיו של

מוריננו הגה"צ רבי נחמן בידרמן שליט"א

- גליון לה -

ברוקלין ניו יארק יצ"ו - תשפ"א לפ"ק

כל הזכויות שמורות
להערות והארות: 718-259-5435

נערך ונסדר ע"י:

ישר גראפיקס
347.528.6918

מאמרי ימי השובבי"ם (א)

יסודות חיזוק שהשריש יעקב אע"ה לבניו לימי הגלות

ויחי יעקב בארץ מצרים וגו', וברש"י למה פרשה זו סתומה לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם, עכ"ל. הנה יעקב אבינו ע"ה סבל הרבה במשך שנותיו, כמו שהעיד על עצמו 'מעט ורעים היו ימי שני מגורי' (בראשית מז, ט), אמנם עם כל הסבל והמעברים שהיו מנת חלקו, צרת עשיו, ולבן, צרת דינה, ויוסף, ולבסוף גלות מצרים, עכ"ז 'ויחי יעקב' מתוך חיות ושמחה, 'בארץ מצרים', אפי' שהיה בתוך מצרים כרוך ביסורים וצער, עכ"ז היה מלא חיות ואורה, [ויחי - חזק תרגומו שטארק לעבדיג], ובזה הכין הכנה רבתי לדורות עולם, איך לסבול עול צרות וגלויות, וגם במשך ימי חייו במצרים, היה עיניהם ולבם של ישראל פקוחים, כי יעקב הכין להם הדרך לשנות השעבוד במצרים, והפיח בהם חיות וחיזוק, ורק לאחר שנפטר נסתמו עיניהם ולבם.

יעקב אבינו היה הגלות איד' הראשון, ויעקב ובניו ירדו מצרים, והשי"ת אמר לו 'אנכי ארד עמך מצרימה' (מו, ד) והוא מורה לנו הדרך שגם בתוך הפרשה הסתומה, הגלות הפרטי והכללי יש להתחזק מתוך חיות ושמחה, וזכות זה יעמוד לו לישועתו ולגאולתו, כמו שפי' הרה"ק מרן רבי אלעזר מענדל מלעלוב זיע"א, פיה"כ (תהלים קכו, ב) 'אז יאמרו בגוים וגו', 'אז' לעת הגאולה 'יאמרו בגוים', ישאלו אומות העולם, למה 'הגדיל ה' עם אלה', וכי כלל ישראל ראויים לכך, תהיה התשובה מאתנו 'הגדיל ה' לעשות עמנו', כי 'היינו שמחים', משום שעכ"פ גם בגלות היינו תמיד מתחזקים ושרויים בשמחה, עכדה"ק. [ובזה יתיישב שני

נועם התורה

דיוקים, מהו כפל הלשון 'הגדיל ה' לעשות עם אלה, הגדיל ה' לעשות עמנו, וגם מהו הלשון 'היינו שמחים' בלשון עבר, והוה לי' למימר 'נהיה שמחים' בלשון עתיד, וכמש"נ 'אז ימלא שחוק פינו וגו', ודו"ק].

ואופן החיזוק יש ללמוד מפרשה זו הסתומה בתחילת הפרשה, דלכאו' הו"ל לסתום סוף פ' ויחי להורות שהוא סתומה בלא סוף וסיום, וכמו"כ ק' מהי"ת שפ' ויחי סתומה, אולי פ' ויגש הקודם לו היא סתומה, שהרי אין לה סיום, אלא הפי' בזה שאין כזה מושג של סתומה בסוף הפרשה, כי כל גלות וקושי הן בגשמיות והן ברוחניות יש לה תקוה וישועה המוכנת ומזומנת לו, וקץ שם לחושך, ויש סוף וקץ לכל צרותינו, ורק בתחילת הפרשה יש לפעמים סתומה, ועבודת האדם להתגבר על הקושי והצער, וכל ההתחלות קשות, אבל מכאן ואילך יערב לכם, וסוף כל סוף יהפך לטובה ולברכה, ולבסוף 'אנכי אעלך גם עלה'.

- ב -

עוד גילה יעקב אבינו לבניו סוד נפלא, 'ויקרא יעקב לבניו וגו' הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם' (מט, א) וצ"ב שינוי הלשון באותו פסוק מיעקב לישראל, והנה ידוע החילוק בין שם יעקב לישראל, יעקב רומז על עקב היינו מדרגה תחתונה ופחותה, ישראל מרמז על בחי' עליונה שהוא אותיות 'לי ראש', כשכלל ישראל נמצאים במצב של חשיבות וראש, במדרגה עליונה שעושים רצון אבינו ש'בשמים, והוא ע"ש 'כי שרית עם אלקים וגו', (עי' זוה"ק פ' בלק דר"י ע"ב).

וזהו שהודיע יעקב לבניו, 'שמעו בני יעקב', אפי' כשתהיו בגלות במצב של בחי' יעקב בעקביים, מ"מ 'ושמעו אל ישראל', שתתחזקו ותעלו מן העקב עד לראש בחי' ישראל, אמנם איך תעשו כדבר הזה, אלא דבאמת ישנו לכ"א מישראל נקודה פנימית בלב, שבכל מצב ובכל זמן ובכל מקום לא יכבה נר"ו לעולם ועד, ואפי' אם הרבה לפשוע ולפגום רח"ל, מ"מ הפגמים נוגעים עד הנקודה הפנימית ולא עד בכלל, כי בעומק הנקודה אין שום רע וחטא כלל, שם נשמע הצעקה מעומק הלב, רצוננו לעשות רצונך אלא שהשאר שבעיסה מעכב, ולכן אחז"ל (סנהדרין מד, א) ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא, כי אפי' שחטא ישראל'

הוא דייקא, שיש בכוחו לחזור אל הבחי' של ל"י רא"ש, שע"י שילבה וידליק את הנקודה הפנימית יגיע לישראל, ורמז לדבר ממה שהביא רש"י מהמדרש (ויק"ר ד, פו) עה"פ 'כל הנפש הבאה ליעקב וגו' (מו, כו) שאצל עשיו קורא אותן 'נפשות ביתו', לשון רבים לפי שהיו עובדים לאלהות הרבה, אבל יעקב היה לו שבעים, והכתוב קורא אותן 'נפש', לפי שהיו עובדין לקל אחד, ע"כ, נפ"ש ר"ת נקודה פנימית שבלב, שיעקב אבינו הודיע להם שהוא שומר על זאת הנקודה הפנימית שתישאר בשלימות לדורות עולם.

ומשמעות הדברים של ל"י רא"ש, י"ל ע"ד שפי' התרגום הפ' ונתנך ה' לראש ולא לזנב וגו' (דברים כח, יג) ויתנך ה' לתקיף ולא לחלש', הרי שראש מורה על תקיפות וגבורה, וזנב פירושו חולשה ואזלת יד, שעבודת ה' צריך להיות עם תקיפות ועוז נגד היצה"ר, וישיש כגיבור לרוץ אורח מתוך שמחה ובטחון רב, כמו יוצא למלחמה בגבורה, אבל עמלק וכוחות דיליה מכניסים בלב האדם זנב וחולשה, שמפחד ודואג באין אונים לצאת למלחמת ה', וזהו 'ויזנב בך כל הנחשלים אחריך, דהיינו החלשים כדפי' רש"י שם'. [וחשבתי לומר שזהו גם פי' הבקשה שמבקשים בליל ר"ה שנהיה 'לראש ולא לזנב', שבודאי אין כוונת בקשה זו שנהיה 'ראש', שהרי לא טוב הוא שכ"א יהיה הראש שזה כל החורבן שכ"א רוצה להיות ראש, ואומר אני בראש, עד שמתקוטטים ראש בראש רח"ל, (כמ"ש בספר המעשיות לרבינו ניסים גאון ז"ל על אליהו הנביא שנכנס לעיר ובני העיר לא היו הגונים וקיללם שיהיו כולם ראשים וכך תרבה המחלוקת שם וכו'), אלא הכוונה שמבקשים שנהיה חזקים ואיתנים בעבודת ה' ולא תכבד העבודה בחולשה ורפיון].

ודבר זה פעל יעקב אבינו בתפלתו להשי"ת שביקש בפרשתן 'בסודם אל תבוא נפשי ובקהלם אל תחד כבודי', וברש"י הביא מהמדרש בסודם אל תבוא נפשי זה מעשה זמרי וכו', בקהלם אל תחד כבודי - כשיקהיל קרח שהוא משבטו של לוי את כל העדה על משה ועל אהרן, אל יתיחד עמהם שמי, שנאמר 'בן קרח בן יצהר בן קהת בן לוי' ולא נא' בן יעקב. ובישמח ישראל (פ' בלק) תמה כי מה הועיל בזה שלא נזכר שמו, והלא זיל קרי בי רב הוא שלוי הוא בן יעקב. וביאר שיעקב

נועם התורה

אבינו ביקש שבשעת החטא לא יגע החטא בעצמיות ופנימיות הלב, דהיינו בחלק יעקב אשר בלבם, והשי"ת שמע לקול תפלתו, וכמאמרם ז"ל (סנהדרין מד, א) אע"פ שחטא ישראל הוא, דהיינו שחלק יעקב אשר בקרבו לא חטא, ועי"ז יש ביד כאו"א מישראל בכל מדרגה שהוא לזכות לשוב בתשובה^א.

ויסוד הדברים מבוארים בדברי הרמב"ם (פ"ב מהל' גירושין ה"כ) וז"ל, מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש, בי"ד של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני ויכתוב הגט והוא גט כשר וכו'. ולמה לא בטל גט זה שהרי הוא אנוס וכו', שאין אומרין אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מחוייב מן התורה לעשותו, אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו, או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו, אי"ז אנוס ממנו, אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה, לפיכך זה שאינו רוצה לגרש, מאחר שהוא רוצה להיות מישראל, רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות, ויצרו הוא שתקפו, וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו, עכ"ל, וע"ע ברמב"ם פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הט"ז, וכנ"ל. ועפי"ז מבאר שם הישמח ישראל, דלכן מהני תשובה רק לישראל ולא לעכו"ם, כי תשובה הוא שישוב אל שורשו אל פנימיות לבבו, שרצונו לעשות רצונך, משא"כ עכו"ם אין לו להיכן לשוב.

ובבב השבת קודש אפשר לזכות לזה, כי שבת היא נחלת יעקב ומאידך שבת קודש נפשות ישראל, שהשבת מרומם את האדם נעמט

א. והנה בגמ' (סנהדרין קט. ב) פליגי תנאי לגבי קורח ועדתו אם יש להם חלק לעוה"ב או לא, ואי בשם האריז"ל דלעת"ל יהיה לו תיקון, דקורח ס"ת צדיק כתמר יפרח, (ועי' בזה בשל"ה הק' פ' קורח דף שנת. ב) והאיך הכריע האריז"ל בין מחלוקת הראשונים. ולפי"ד הישמח ישראל הנ"ל יש לבאר דאף שקורח פגם מאוד בכל קומת העולמות, אבל בנקודה הפנימית שבלב לא הצליח לפגום, כי יעקב אבינו ע"ה הקים מסך המבדיל חומה בצורה סביב הנקודה הפנימית, כמו 'כספת' לשמור עליה מכל רע ושמץ פגם, ומכח אותה נקודה הפנימית יהיה לו תיקון וחלק לעוה"ב.

ארויף דעם איד' מכף רגל עד ראש, כאו"א ללא שום הבדל במצבו ובחינתו, ואפי' א' שהוא במצב של יעקב בעקביים, ע"י כח השבת יוכל להגיע עד בחי' ראש, ולקבל שם ישראל ל' חשיבות ושררה, עם ראש ותקיפות בעבודתו, וכל האומר ויכולו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית וכו', ומקבל חשיבות שמתחשבים עם הדעה שלו בשמים, כדין שותף, כ"א לפום דרגא דיליה במידת השותפות שלו. ולכן אומרים בזמר האר"י (ליל שב"ק אומר בשבחיך) 'להתקפא חלשין', שהשבת מחזק ומתקף את החלשים, עד שהחלש יאמר גבור אני בתוקפא וגבורתא.

- ג -

מבואר בכתבי האר"י (שעה"כ דע"ט, א בארוכה) שגלות מצרים היתה גלות הדעת. וביאור הענין ע"ד העבודה דהנה רש"י הביא מהמדרש שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו 'עיניהם ולבם' של ישראל מצרות השעבוד. והיינו כי כל זמן שיעקב אבינו היה חי, היה שמירה כנגד תרי סרסורי דעבירה העין רואה והלב חומד, וכשמת יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל.

ובפרשת שמות נאמר 'ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם' (שמות ב, יא) וירא בסבלותם - נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם. שמרע"ה נתקשר לעבודתו של יעקב אבינו ע"ה, שנתן את עיניו ולבו. ועוד נאמר בפרשת שמות 'וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים' (שם ב, כה) ופירש"י נתן עליהם לב ולא העלים עיניו, ע"כ. כי הנקודה של העין והלב היא הענין שצריך שמירה מעליא בגלות.

והשמירה של יעקב אבינו ומשה רבינו הוא מכח 'וידע אלקים', שהוא הדעת, כי הנה משרע"ה היה דעת דקדושה, וזה לעומת זה עשה האלקים, פרעה הוא הצד שכנגד דעת דקליפה, פרעה אתון הערף שהוא כנגד המוח מאחור בין העינים ללב, והוא קוטע את הקשר שבין המוח ללב, שמעלים את עיני השכל מלהשפיע על הלב, ופעמים שאדם מבין בעיני שכלו, שהוא צריך ללמוד תורה ולהתפלל ולעבוד את ה', אבל אי"ז נוגע ללב, כי פרעה חוסם וקוטע בין הלב לעינים, וסותם עיניהם ולבם של ישראל בכח השעבוד. והכח כנגד זה הוא כח הדעת

דקדושה, כי דעת הוא החיבור, מלה"כ (בראשית ד, א) 'והאדם ידע', שהאדם היודע לחבר בין השכל ללב, זהו הדעת הנכונה, שמדריך הלב בשכל הנכון, לעשות מה שנכון לעשות ולמנוע לעשות מה שראוי למנוע. כי יתכן שיהיה לאדם חכמה ובינה במוחו, אבל הלכה למעשה אינו יכול לחבר ולהביאו לידי מעשה, ודעת הוא לחבר את השכל לכלי המעשה, ובכח השב"ק אפשר לזכות לדעת וכמש"כ (שמות לא, יג) 'לדעת כי אני ה' מקדשכם', שהמוח יהיה שליט על הלב ומחובר אליו.

ובספה"ק נחמד ונעים להרה"ק רבי ברוך מקאסוב זי"ע (פ' ויחי) כתב לפרש דברי חז"ל שנסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד, שמחמת השעבוד נסתמו ונתקשו התרי סרסורי דעבירה ולא נתאוו לתאוות רעות ועבירות, עיי"ש. ולפי"ז פרשה זו סתומה למעליותא, שכל זמן שיעקב אבינו חי במצרים היו עיניו פקוחות על בני"י שלא יחטאו ח"ו ולא יתערבו בגוים בטומאת מצרים ובערות הארץ רח"ל, אבל משנפטרו יעקב אבינו ואין מי שישגיח עליהם ואין איש שם על לב מצבם ומעמדם בתוך זוהמת ותועבת מצרים, לכן פעל יעקב אבינו שמצרת השעבוד יסתמו עיניהם ולבם של ישראל, שיהיה להם קושי וסתימה בעין ובלב שלא יתאוו לחטא, ואכן אחז"ל (ויק"ר לב, פ"ה) שבני ישראל היו במצרים גדורים בעריות וכו', וכן אחז"ל (במדב"ר יג, יט) שאבותינו במצרים לא שינו את שמם לשונם ולבושם.

ב. כתיב (תהלים נא, יט) 'לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה', וכבר הקשו האיך אפשר לעבוד את השי"ת בשברון לב, הא כבר נאמר 'עבדו את ה' בשמחה בואו לפניו ברננה', ועוז וחדווה במקומו כתיב, ואין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה, (ועי' בתניא קדישא פל"א ופל"ד ובאגה"ת פי"א). ולהנ"ל י"ל דהנה זה ברור שעבודת ה' צריך להיות דוקא בשמחה, ואמנם 'לב נשבר', היינו לשבור את טבע הלב, כי הנה טבע הלב הוא שרוצה לעלות למעלה מהמוח, שלא יושפע האדם מההבנה שמבין מעיני השכל שבמוחו, כי יתחמץ לבבי, חימוץ הוא התנשאות, כי החילוק בין אדם לבהמה, שאצל בהמה הלב והמוח באותו גובה, ואצל אדם המוח גבוה מעל הלב, ולבו של אדם רוצה להתחמץ ולהתנשאות למעלה מהמוח, ומי ששובר את הלב ואינו מניחו להתנשא מעל המוח, ומשליט את המוח על הלב, זהו לב נשבר, אבל בודאי שצריך להיות בשמחה, והוא הכח של דעת וחיבור בלא פרעה באמצע.

פרשת ויחי

ז

אבן כ"ז הי' בהיות בני" בארץ מצרים עוד לפני קבלת התורה, ולכן הצטרכו לצרות קושי השעבוד כדי לסתום עיניהם ולבם מטומאת ארמ"צ ותועבותם ולשמרם בקדושה וטהרה, אבל אנן בדידן שכבר קיבלנו חמדה גנוזה תורה"ק אפשר לצאת יד"ח השעבוד בקבלת עול התורה ואין שמירה כתורה ואין קדושה כתורה, וע"ז איתא בזוה"ק (תיקו"ז מ"ד, קמז) עה"פ 'וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה, את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך', וימררו את חייהם בעבודה קשה, דא קושיא, בחומר, דא קל וחומר, ובלבנים, דא ליבון הלכתא, בכל עבודה בשדה דא ברייתא, את כל עבודתם דא משנה, בפרך דא פירכא, ע"כ. ופשטות כוונת הזוה"ק להודיעך בזה, שכל קושי השעבוד הנגזר על האדם בחייו היכולת והבחירה בידו להחליפו בשעבוד מוחו ולבו ללמוד תורה"ק, 'וימררו' הוא מלשון תמורה, שיכול לעשותו תמורה זה תחת זה, לחיים טובים ארוכים ולשל'ר, אכי"ר.

דא"ח

לרגל יומא דהילולא קדישא דמרן רביה"ק הרמ"ם זיע"א מלעלוב יום וערש"ק - כ"ד טבת

האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים (מט, א) פירש"י ואגידה לכם, ביקש יעקב לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה וכו'. זקיה"ק מרן הרמ"ם מלעלוב זיע"א דיבר בקדשו, ומרגלא בפומיה על זקה"ק הרדצ"ש זיע"א מלעלוב, שלא היה אומר ד"ת או מוסר ואפי' עובדא בעלמא לא סיפר, באם הדבר לא היה לפום דרגתו ובחינתו, כי כולו נאה דורש ונאה מקיים למעשה, וז"פ לשון המשנה (אבות ה, כא ועוד) 'הוא היה אומר' פי' מה שהוא היה, אומר, ולא יותר מזה. והפטיר רבינו הרמ"ם ברוב ענוותנותו, שלנו נשאר עכ"פ הזכיה לדבר מצדיקי אמת, ואלמלי נדבר רק פון וואס מיר האלטן דערביי, הרי אין לנו על מה לדברי'.

ג. וכמה עובדות נקשרו בכך, וחדא מיניה שפ"א סיפר הרדצ"ש על אביו הרה"ק הרא"מ זיע"א, שהוא הי' אומר בתפלת יוהכ"פ ומה שחטאתי לפניך מחוק ברחמיך הרבים, **ואפילו** על ידי יסורים וחלאים רעים, במקום לומר **אבל לא** על ידי יסורים. והוסיף הרה"ק הרדצ"ש, שרק צדיק כאבי היה מסוגל לקבל ע"ע יסורים של אהבה, ואותי היו היסורים מפריעים מעבודת ה'. אבל בנו מ"מ הרה"ק הרשנ"ן העיד, כי הוא בעצמו שמע את אביו אומר ביוהכ"פ **ואפילו** על ידי יסורים, אלא שקיים בנפשו מאה"כ והצנע לכת עם ה"א.

עוד מסופר שפ"א בסעודה שלישית של שבת, ישב הרדצ"ש זיע"א וסיפר מהרה"ק ר"ש מפערמישלאן זי"ע שישב בסעודתא דזעיר אנפין ופעימות לבו היו נשמעים בחזקה מרוב השתוקקות לאור השכינה, **מ'האט געהרט דאס לעפיל פון הארץ עפנט זיך און פארמאכט זיך**. והעיד הגרמ" וויינשטאק זצ"ל, שהיה נוכח ברגעים אלו בשולחנו של הרבי, ששמע גם הוא את דפיקות לבו של הרבי. הוא סיפר מרבי שלמק"ה, והתכוון ע"ע, (תפארת ב"ד דף קיב, צו).

ד. ברם עדות נאמנה לפנינו של רביה"ק הרמ"ם ע"ע, וזל"ק באגה"ק (משנת תרצ"ב) איננו יודע עוד מה לכתוב, **כי ירושה היא לי**, מכ"ק זקני זי"ע שבלא לב שלם – און אז מע האלט גישט ביי דעם – לא יכולים לספר איזה סיפור מעשה, ולאיש פשוט וגרוע כמו אני זה חסרון גדול, כי מדיבורים קדושים וממעשה

ט יו"ד קדישא דמרן רביה"ק הרמ"ם זיע"א מלעלוב

ועפ"י זה הנ"ל יתבאר דברי רש"י, דהנה באחרית הימים עקבתא דמשיחא, יהיה הסתר פנים גדול בעולם, וכמש"כ (דברים לח, יא) 'ואנכי הסתר אסתיר פני', ולכן כשביקש יעקב לגלות את הקץ, היה צריך להנמיך ולהשפיל עצמו למצב של אחרית הימים, ואז ממילא נסתלקה ממנו שכינה, כי עמד במקום הסתר פנים הגדול והנורא, ע"כ. וזהו חיזוק נפלא לנו דור עקבתא דמשיחא, שאפי' יעקב אבינו כשראה ונמצא במצב שלנו נסתלקה ממנו שכינה, ומה נענה אנן אבתריה.

ועד"ז יש גם לפרש מה דכת' גבי אברהם אבינו ע"ה בברית בין הבתרים, 'והנה אימה חשיכה גדולה נופלת עליו' (בראשית טז, יב) ופירש"י רמז לצרות וחושך של גלויות. פי' שאברהם אע"ה הכניס עצמו כל כולו למצב של אורך שנות הגלות והצרות, וראה העתידות עד אחרית הימים, וא"כ ממילא נעשה מצב של אימה וחשיכה גדולה. ובזה תבין פליאה גדולה על אברהם אע"ה ראש המאמינים שישאל להשי"ת 'במה אדע כי אירשנה', והכתוב בעצמו מעיד עליו שני פסוקים קודם (שם טו, ו) 'והאמין בה' ויחשבה לו צדקה', לאא דכיון שכולו היה במצב של אימה חשיכה גדולה שאל קושיות. ועצם הדבר שהאבות הק' ראו כל אורך שנות גלותינו וצרותינו, זה גופא חיזוק ותקוה לנו, שהורו לנו את הדרך והתפללו עבורינו וכו', וכן אחז"ל (ב"ר סט, פ"ז) שהקב"ה הראה ליעקב ביהמ"ק בנוי וחרב בנוי וחרב ובנוי וכו'.

* * *

זקידה"ק הרמ"ם זיע"א ביאר הענין דכתיב (בראשית כט, יז) 'וישא קולו ויבך', ופירש"י לפי שצפה ברוח הקודש שאינה נכנסת עמו לקבורה. ויל"ד מהו השייכות שמפני שאינה קבורה עמו לכן בכה. וי"ל ע"ד פירש"י בפרשתן (מח, ז) 'ואקברה שם', ולא הולכתיה אפי' לבית לחם וכו', אבל דע לך שעל פי הדיבור קברתיה שם, שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותן נבזראדן, והיו עוברים דרך שם יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים, שנאמר קול ברמה נשמע וגו', והקב"ה משיבה יש שכר לפעולתך נאום ה' וגו', וישבו בנים לגבולם,

---

צדיקים יכולים לבוא להתעוררות ורוב פעמים אני כמו אילם בין אנשים שמדברים דברי תו", ולבי לב האבן - קען זיך דערווארטן זאל האלטן ביי דעם, - אבל מה אני יכול לעשות - איך וויל מיר ענדערשן חאטש זיין ווי אלע געווענליכע אידן וכו', עכל"ק.

ע"כ. נמצא דבאותו זמן שצפה ברוה"ק שאינה נכנסת עמו לקבורה, חזה ג"כ סיבת הדבר שילכו בני"י גולה אחר גולה ולכן בכה.

וידוע בשער בת רבים, גודל עבודתו בקודש של רבינו הרמ"ם בציפייתו לגאולה השלימה ולבנין ביהמ"ק, עד שלא היה מסיח דעת אפי' רגע א' מביאת המשיח ובנין ביהמ"ק. ועבודה מיוחדת לו בשב"ק באמירת 'שמחם בבנין שלם', פעמים אין ספור בדביקות נוראה ובדמעות שלישי ותחנונים על גלות השכינה וצערם של ישראל וכו'. ואכהמ"ל. ובשנתו האחרונה בהאי עלמא [שנת תשמ"ז] ביקש שיקחוהו במיטתו לקבר רחל במסי"נ, ותיכף כאשר הגיע לאהל נשא קולו ויבך כבן המתחטא לאמו, ואמר בלה"ק, מאמע גיי צום כסא הכבוד און בעהט, מ'האט דיר צוגעזאגט ושבו בנים לגבולם, זאל מען מקיים זיין. וואס וועט מען טענה'ן צו דיר דיינע קינדערלאך האבין געזונדיגט, זאלסטו זאגן, אז די יסורים וואס זיי זענען אריבער זענען אסאך מער ווי זייערע זינד, עכדה"ק.

* * *

אני מאמין באמונה שלמה, שתהיה תחיית המתים בעת שיעלה רצון מאת הבוית"ש. פע"א שאל רביה"ק הרמ"ם זיע"א, תמיהני האיך זה שהצדיקים אשר כל ימיהם היו אבלים וכואבים עלי חורבן ציון וירושלים בלי היסח הדעת, ומצפים תמיד לרגלי משיח, ולבסוף נלב"ע בבושת פנים, כי לא נבנה ביהמ"ק בימיהם ולא ראו הופעת מלך ביופיו, בשוב ה' שבות עמו ישראל, ויראו באצבע הנה אלקי' זה קוינו לו ויושיענו וגו'. ותירץ ע"ז, שעל כרחק צ"ל שיהא להם לצדיקים תחיית המתים פרטית לפני בוא יום ה' הגדול והנורא, וגם הם יהיו ויראו עין בעין בשוב ה' לציון בב"א". הוי, כמה נאים הם הדברים וראויים המה למי שאמרם, זיע"א.

ה. ותלית מצאנו בזה שכן הדברים מפורשים בתשו' הרדב"ז (ח"ב ס" תרימ"ד) שיהא תחי' אחת כללית לכל באי עולם ליום הדין הגדול והנורא, ואחת תחי' פרטית לצדיקים לימות המשיח. וכ"ה בערל"נ (סנהדרין צב, ב) שהצדיקים יחיו מיד לעת ביאת המשיח לפני תחה"מ הכללית. וכ"ה בספר העיקרים (מאמר ד' פל"ה) וכ"ה משמעות דברי הריטב"א (ר"ה טז, סע"ב).

פתיחת שערי ימי השובבי"ם

שמחת ימי השובבי"ם

ימים אלו נקראו בשם ימי השובבי"ם ע"ש פרשיות הזמין, ועפ"י אריז"ל המה מסוגלים לתשובה ותיקון המעשים לפגמי נר"נ לתקנם ולטהרם, והנה כ"א רוצה לדעת מהו הדרך בו אפשר להיכנס לשער היכל העליון הנקרא 'שובבים', - ה'קארטל' להיכנס להיכל זה, מרומז בפרשה הקודמת לשובבי"ם 'ויחי', שרומז על חיות ושמחה, 'ויחי יעקב' בארץ מצרים, אפי' שהי' בתוך מצרים כרוך בייסורים וצער רח"ל, עכ"ז התחזק והי' מלא חיות ואורה, [ויחי - חזק, תרגומו, שטארק לעבעדיג] ותיכף, ואל"ה שמות בני", ואל"ה ר"ת ל'יהודים היתה אורה ו'שמחה ו'ששון ו'יקר, כאן קבע תנאי קודם למעשה איך להיכנס לימי השובבי"ם עם חיות ושמחה וששון, ולא באופן של לחץ ומתיחות [אנגעצויגן ופרעשע] שהרי צריך ללמוד שעות רצופות וצריך לעשות כך וכך כשור לעול וכחמור למשא וכו', אלא אדרבה שוב"ב ר"ת ש'מחים ב'צאתם ו'ששים ב'בואם, [ואותיות "ים" של שובבי"ם], מרומז בתיבות שמחיים' ו'ששים' [דלכאו' קשה דהול"ל איפכא, שהסדר הוא שקודם האדם נכנס

---

1. הנה כי כן ימים אלו נעלים ונשגבים הם, אמנם כפי זכרוני לא שמענו מפי א"ז רבינו הרמ"ם זיע"א את המילה 'שובבי"ם' אפי' פעם אחת, ואצלינו לא הזכירו מזה, וגם לא הי' נהוג ענין התענייתים כנהוג במקומות רבים, [ולפי הנראה מקדמת דנא, כל ענייני התיקונים והתעניות היו מתעסקים בהם המקובלים ויודעי ח"ן, ולא כל אדם זוכה בהם] והרי אחז"ל בכל יום ויום ב"ק יוצאת ואומרת שובו בנים שובבי"ם, וא"כ הרי כל יום ויום הוא שובבי"ם ולא רק בימים אלו, ואצל צדיקים אלו היה כל יום שובבי"ם ולא הוצרכו לדבר ולהדגיש בעת הזאת, אבל לדין ובפרט כהיום הזה במצב שלנו, בודאי טוב ויפה מאוד, שעושים עסק ו'מצב' מהשובבי"ם ומדברים מזה, ומוסיפים שעות לתורה ועבודה, ושיעורי תורה וכו', כי גם עם כל אלו העבודות, כולי היא ואולי יחוס עם עני, אולי ירחם, אכ"ר.

נועם התורה

ואח"כ יוצא [ובפשטות, קאי על צבא השמים השמש וירח שהם שמחים בצאתם להאיר על הארץ ולדרים עלי', ואח"כ נכנסים בחזרה].

ולענינינו י"ל שרוצה לגלות לך אופן הכניסה לשובבי"ם מתוך שמחה, כי מכיון שיודע שיהי' אח"כ 'שמחים בצאתם', שמאמין ובוטח בוודאות שיצליח לעמול ולקצור פרי עבודתו הרבה מאות שעות רצופות של תורה ותפילה וספרי תהלים וכדו', ולכן עי"ז יהי' תיכף ומיד 'ששים בבואם' כיון שחושב על העתיד לבא, שיצא בס"ד מימים אלו עם שלל רב ברווחים גדולים והצלחות גדולות ויהי' לו התעלות בעבודת ה' מתוך סייעתא דשמיא מרובה, וכשבוטח בהצלחתו זו, מקבל כוחות גדולים להיות ששים בבואם, ואכן גם סיום ימי השובבי"ם עם אותו שמחה, ואל"ה המשפטים כנ"ל, וכש"נ ותאזרני שמחה, מסובב בשמחה מלפניו ומלאחריו.

ובמדרש (ב"ר פ' פו, ד) עה"פ 'ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח', רבי ברכי' אמר גבר קפוז כמה דתימא (שמואל ב, יט) 'וצלחו הירדן לפני המלך', ופי' במתנות כהונה שם, גבר קפוז איש מקפיץ, כלומר צוהל ושמח ולב טוב מדלג על ההרים תרגומו מקפז וכו' וצלחו את הירדן שעברו בחפזון במהירות ובשמחה, זה הי' סוד הצלחתו של יוסף הצדיק בקדושתו, מפני שהי' צוהל ושמח דולג וקופץ ע"ש במדרש, וזש"א 'כולם פותחים את פיהם בקדושה ובטהרה בשירה ובזמרה, סמוכים המה ע"ש במדרש. וגם בהיותו בבית הסוהר נאמר עליו (בראשית ט, כג) 'ואשר הוא עושה ה' מצליח', אפי' במצב קשה כזאת שא"א לתאר, לא נס ליחו, והי' מצליח פי' קופץ ומדלג צוהל ושמח, וכשרואה את שר המשקים והאופים זועפים, שאלם 'מדוע פניכם רעים וגו'. וזש"א וכולם פותחים את פיהם בקדושה ובטהרה בשירה ובזמרה, סמוכים המה להדדי מפני שהא בהא תליא.

וסיפורו של הרה"ק רבי חיים דוד דוקטור מפיצטקוב זי"ע יוכיח, שהיה מהרופאים המפורסמים בפולין, [ושימש ג"כ כרופאו הפרטי של מלך פולין], הוא נולד למשפחת יראים ושלמים, אך ירד מטה מטה עד שעזב לגמרי את דרך התורה רח"ל, ועל ידי מעשה חזר

פתיחת שערי ימי השובבי"ם

י

למוטב, שא' מהחולים שטיפל בהם היה חולה אנוש ואמר נואש לחייו, והחולה נסע אל ק"ז הרה"ק ר' דוד מלעלוב זי"ע, ועורר עליו רחמים והחולה נתרפא, הרופא התפעל כל כך והחליט לנסוע ללעלוב, וכשהגיע ללעלוב הסתגר עמו הרה"ק רבי דוד זי"ע כמה שעות, והרופא שאל את הצדיק ט"ו קושיות באמונה, וחלק מהקושיות תירץ לו, וחלק מהקושיות הביאו הרה"ק רבי דוד זי"ע אל רבו הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע שיתרץ לו. ובסופו של דבר נעשה לבעל תשובה אמיתי, אשר עליהם אחז"ל במקום שבע"ת עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, והתעלה במדרגות התורה והחסידות עד שנעשה לא' מצדיקי הדור, עד כדי שהרה"ק הרבי מלובלין זי"ע הסמיכו לאדמורו"ת וציוה לו שיהיה מנהיג בישראל.

ובסוף ימיו נחלה ובא הרה"ק התפארת שלמה זיע"א לבקרו, והי' רח"ד נאנח, והתפארת שלמה הבין שכנראה הוא נזכר מהימים הקדמונים הזמנים שלא התנהג בהם כראוי, נענה אליו התפאר"ש הרי כתי' (במדבר ו, יב) והימים הראשונים יפלו, ויתחזק רח"ד וישב על המיטה בחזקה, ואמר - יפלו ?! חס ושלום, עליה יהיה לכל אלו הימים איננו מוותר אפי' על יום א' מהם, שהרי בעצם כשעושים תשובה נהפך הכל לזכויות, וכיון שעשה תשובה אמיתית על ימים הראשונים, אינו מוותר על יום א', - וסיבת אנחותיו מחמת כאב וכדו', ולא מחמת הימים הראשונים.

ורש"י כ' בכמה מקומות הכלל בזה, 'אלה' פוסל את הראשונים, 'ואלה' מוסיף על הראשונים, אל"ה ר"ת ל'יהודים ה'יתה א'ורה, אורה זו תורה, שיש לך אדם שעוסק בתורה ועמל בה, ואז בכח התורה הוא פוסל את מעשיו הראשונים שלא היו כהוגן, ומאי דהוה הוה, מכאן

ז. כמו"כ ציווה עליו, שלא יעזוב את מלאכתו ב'דאקטעראט' וימשיך לעסוק גם בזה, ומסופר שכאשר בא חולה לפניו, הי' בודק אותו מצב בריאותו ורשם לו 'רעצעפט', ואח"כ רשם החולה לד"ר 'קויטל' והזכיר שמו לפניו כדין רבי, כך הי' סדר הפראווע"ן אצלו. [ונמצא שקיבל הד"ר גם כפליים לפדיון, שהוצרכו לתת לו ב' פעמים פדיונות, עבור הרעצעפט ועבור הקויטל].

ואילך חושבנא, אבל אם לימודו ויגיעתו בתוספת ו' ו'שמחה ו'ששון ו'יקר, ו'אלה, אזי הוא מוסיף על הראשונים ומעלה אותם ומתקנם וניתוסף לו זכויות ע"י לימוד תורה בשמחה ובבטחון להתעלות בטוחה, חזק חזק ונתחזק. – ואמה"כ (ישע"ה יב, ג) ושאתם מים בששון ממעיני הישועה, י"ל בזה"ה, כי אחז"ל אין מים אלא תורה, אם שואב האדם ולומד תורה בששון ושמחה, זוכה ל'מעייני הישועה' קוועלן זיך פאר איהם אלע ישועות, ע"י ושאתם מים בששון, כשהתורה מתוך שמחה, יכול לפעול מעיינות הנובעים כל הישועות.

שובו בנים שובבי"ם – בין כך ובין כך קרויים בנים

ובאן הבן שואל, איך זוכים לקבל מידת השמחה, ומה תפקידו שיזכה עי"ז לשמחה אמיתית בעבודת ה', התירוץ הוא, שובו בנים שובבים, דהנה בגמ' (קדושין לו, א) פליגי ר"י ור"מ בפסוק 'בנים אתם לה' אלקיכם', דרבי יהודה ס"ל בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרויים בנים, אבל אם אין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרויים בנים, ורבי מאיר אמר בין כך ובין כך אתם קרויים בנים, ויש לדעת שבאמת הקשר שבין אב לבנו הוא מציאות, ומה שנחלקו ר"י ור"מ הוא רק אם 'קרויים בנים', באיזה תואר הם נקראים, אבל מה שהם באמת בנים זוהי מציאות ברורה 'בנים אתם לה' אלקיכם', 'בני בכורי ישראל', והנידון הוא רק איך הם נקראים בזמן שאין עושין רצונו של מקום, דאליבא דרבי מאיר בכל מצב הם קרויים בנים, בכל מצב השי"ת קורא ליהודי בקריאה של חיבה 'מיין קינד', ורבי מאיר מביא כמה ראיות לדבר מפסוקים שנאמר 'בנים משחיתים', אפי' אם הם משחיתים הם בנים, וכן נאמר 'בנים לא אמון במ', אפי' אם לא אמון במ מ"מ הם בנים, ורבי יהודה חולק וסובר שרק בזמן שאתם נוהגין מנהג בנים אתם קרויים בנים ואם לאו

ח. 'תורה' זו לא ידעתי בעצמי שאמרתי זאת, שא' ממכירי בא אלי והודה לי על טייערע 'ווארט' שאמרתי לו, שחזק אותו מאוד והח"ה את נפשו, ואני אינני יודע כלל מה המדובר, שהרי זה זמן רב שלא פגשתי אדם זה, ולא הבנתי פשר דבריו, אח"כ סיפר לי שבאתי אליו ואמרתי לו 'ווארט' זה בחלום הלילה, ואנכי לא ידעתי מחידוש זה שחידשתי.

פתיחת שערי ימי השובבי"ם

אין אתם קרוים בנים, כלומר שאם אינם נוהגים מנהג בנים אז אין השי"ת קורא לבני ישראל בקריאה של חיבה, אבל בודאי שהמציאות היא שהם בנים לה', כי מצד הנשמה בודאי הוא בן, ומאן דנפח מדילי' נפח שיש לו חלק אלוק ממעל, והוא חלק בלתי נפרד מאביו, וכש"נ כי חלק ה' עמו.

והרשב"א (בתשובות ח"א סי' קצ"ב וסי' רמ"ב) פסק כר"מ דב"כ וב"כ קרויים בנים, ואע"פ דקיי"ל ר"מ ור"י הלכה כר"י אבל כאן הביא ר"מ ראיות מפסוקים לשיטתו ומקראות מפורשים בזה, ואכן גם פסוק זה מפורש שובו בנים שובבי"ם (ירמיה ג, יד), אפי' שהוא 'שובב' [א שאבב] א ווילדער קינד, כמו שפי' המפרשים (רד"ק ומצוד"ד שם) 'בן מורד', אעפ"כ נקרא בן, [אכן יל"ע מדוע לא הביא ר"מ ג"כ פסוק זה].

ובספה"ק בני יששכר (מאמרי חודש תשרי ד, כד) כ' לבאר בזה דברי המדרש (תנחומא פ' האזינו) דלאומות העולם לא מהני תשובה, ורק לישראל מהני תשובה מדין בן, שכיון שנקראים בנים למקום שייך בהם דין אב שמחל על כבודו כבודו מחול, משא"כ אוה"ע אינם בנים, ומדין מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול לכן אין להם המושג של תשובה, ונמצא שכל המושג של תשובה הוא רק משום שהם בנים שובבי"ם.

והרה"ק הרבי ר' דוד מלעלוב זי"ע אמר לפרש את הפסוק (תהלים קל, ד) 'כי עמך הסליחה למען תורא', שבאמת כשאדם מתחרט על מעשהו אז השי"ת מוחל לו תיכף ומיד 'כי עמך הסליחה', אבל מ"מ אין השי"ת מודיע לאדם השב שמחל לו כדי שיהי' סובר שלא נמחל לו, ואינו קורא לו 'מיין קינד', וזהו 'למען תורא', כדי שיהי' ירא תמיד לפני השי"ת, שלא יחזור לאוולתו ח"ו. והוא אינו נותן לו ההארה שירגיש שנמחל לו, אלא מתהלך עם ספיקות וחרטות ואינו יודע מצבו, ולכן 'כי עמך הסליחה', כלומר שהשי"ת כביכול משאיר את הסליחה אצלו, אבל האמת הוא שהשי"ת סולח ומוחל מיד, כי הוא בן אהוב למקום, עכדה"ק.

ובמו ש'הוא היה אומר', דבאמת אצל כל אחד מישראל באשר הוא שם, אין בו שום רע וכולו טוב הוא, שהרי יש לו חלק אלוק ממעל,

ומה שיש לו דברים רעים, הרי זה מחלק הגוי שבקרבנו שהוא דבר זר בגופו, אבל אינו מבטל ממנו המציאות שהוא בן, וכ"ה בספה"ק מאור עינים (פ' שמות) עה"פ ואלה שמות בני"י, שהאדם הישראלי הוא מלא שמות הקדושים בניקודי הוי"ה בכל גופו, ואפי' הבאים מצרימה ר"ל אפי' בשעה שנפלו ממדריגתם ובאים לקליפות וגו' ע"ש, כי האדם הישראלי מלא בשמות הק' שאינם נמחקים ממנו בשום פנים ואופן.

והנה איתא בגמ' (חגיגה טו, א) שאלישע בן אבויה יצא לתרבות רעה מפני ששמע בת קול שהכריזה 'שובו בנים שובבים חוץ מאחר', ואמר הואיל ואיטריד ההוא גברא מההוא עלמא ליפוק ליתהני בהאי עלמא. ואיתא בראשית חכמה (שער הקדושה ריש פי"ז), ובשל"ה הק' (שער האותיות מדור סוד מרע ועשה טוב), וכן הביא החיד"א בשם שו"ת מהרי"ט מטראני (ח"ב סי' ח), שזה ברור שאין מציאות כזאת שאין אדם יכול לחזור בתשובה, והבת קול היתה רק נסיון כי ניסו אותו מן השמים שהכריזו 'חוץ מאחר' כדי לראות אם יפול או יתגבר ויתעקש ויאמין שבאמת אין שום מציאות שנעלים שערי תשובה בפני אדם, והיה לו לאחר להתעקש, על דרך שאחז"ל (פסחים פו, ב) כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא, כי כביכול אין רשות להשי"ת שהוא הבעה"ב לומר לאדם צא ואל תכנס, ולכן אם יאמר לך כן בעה"ב אל תשמע לו, אלא תכנס בתשובה, כי זה באמת חשקו של בעה"ב אלא שמנסה הוא אותך.

והרה"ק בעל ישמח משה (בפירושו על מגילת איכה) כ' לפרש בזה את הפסוק (איכה ג, ז) 'גדר בעדי ולא אצא', שאף שהקב"ה עשה גדרים ומסכים ומניעות ומחיצות, ואומר לו צא, צריך אדם להתגבר ולומר 'לא אצא', לא אעזוב ולא אצא מגדרי הקדושה, מפני שיודע אני שאתה רוצה בי ויודע אני שכבר נמחל לי על כל פשעיי ומה שאומר לי 'צא' הוא רק 'למען תורא', כדי שישאר אצלי יראת החטא והעונש, וזה גופא הנסיון שמנסים את האדם בזה.

והנה באמת דבריהם הק' הם חידוש גדול 'כל מה שאומר לך עשה חוץ מצא' על השי"ת כביכול. ויתכן שהמקור לפרש כן הוא מדברי הגמ' (ע"ז יז, א) במעשה דר' אלעזר בן דורדיא, שירד מטה מטה, ולא

פתיחת שערי ימי השובבי"ם

יז

הניח עבירה בעולם שלא עשה, עד שפ"א הגיע למצב שנאמר לו משמיא שאין לו תיקון, ואין מקבלין אותו בתשובה, ומזה גופא נתעורר והלך וישב בין שני הרים וגבעות, וביקש מההרים והגבעות בקשו עלי רחמים, ואח"כ ביקש מהשמים והארץ ומחמה ולבנה וכוכבים ומזלות, וכולם סירבו ואמרו עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו, עד שאמר אין הדבר תלוי אלא בי, והניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד שיצאה נשמתו, יצתה בת קול ואמרה ר"א בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא, בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת, ואמר רבי לא דיין לבעלי תשובה שמקבלין אותן אלא שקורין אותן רבי, ע"כ. ויש ללמוד מכאן שבאמת היה לו חלק לעולם הבא, והיה לו אפשרות ותיקון, וכל הסימנים שהיה לו לא לחזור בתשובה, לא היו אלא נסיון, ומה שנצרך היה רק להתחזק באמונה שתשובה מועלת.

ומי שמעמיק ומבין יסוד נפלא זה שהוא בנו אהובו של הקב"ה בכל מצב שהוא, ואביו אינו עוזבו לרגע א' ומרעיף עליו אהבה ורחמים כאב לבן במידה הגדולה ביותר שבעולם, ואומר לו שובו בנים שובבים, אז מתמלא לבו בשמחה אמיתית, ויוכל לגשת אל הקודש בעבודת השובבי"ם - זהו ה'שובבי"ם תורה' של הרבי ר' דוד מלעלוב זיע"א.